

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
А288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV
А288 Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.
ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025
ISBN 978—966—419—456—0

Маслякова А. В.

студентка 1-го курсу магістратури
факультету адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АРБІТРАЖУ В МІЖНАРОДНОМУ КОМЕРЦІЙНОМУ ПРАВІ

Міжнародний комерційний арбітраж — це спосіб позасудового вирішення спорів між юридичними та/або фізичними особами з різних держав на підставі арбітражної угоди. Він ґрунтується на добровільному згоді сторін передати спір незалежному арбітражному трибуналу, рішення якого є для них остаточним і обов'язковим. Завдяки нейтральному статусу арбітражу сторони можуть обирати компетентних арбітрів без прив'язки до жодної національної судової системи. Прикладом такого підходу є можливість обирати арбітрів зі спеціалізацією в потрібній галузі (наприклад, з технічними знаннями для спорів у будівництві).

Водночас усі арбітражі поділяються на *ad hoc* (створювані для окремої справи) та інституційні (організовані постійними арбітражними установами). У зв'язку зі зростанням міжнародної торгівлі роль арбітражу у вирішенні транснаціональних суперечок постійно зростає.

У міжнародній практиці арбітраж значною мірою базується на багатосторонніх договорах. Зокрема, Конвенція ООН про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 року (Нью-Йоркська конвенція) забезпечує універсальний механізм приведення у виконання арбітражних рішень у країнах-учасниках [1].

Ця Конвенція була ратифікована більш ніж 160 державами і створює обов'язок визнавати та виконувати арбітражні рішення з інших країн за мінімальними формальними підставами. Ще одним важливим міжнародним актом є Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж (Женева, 1961) — регіональний договір Ради Європи, що спрямований на «усунення певних труднощів, які можуть перешкоджати організації та здійсненню міжнародного комерційного арбітражу у відносинах між особами з різних європейських держав». Конвенція охоплює арбітражні угоди та процедури у справах міжнародної торгівлі між резидентами різних держав, визнаючи дійсність як *ad hoc* арбітражів, так і арбітражів за правилами постійних інституцій.

Нарешті, Типовий закон ЮНСІТРАЛ про міжнародний комерційний арбітраж (1985 р., у редакції 2006 р.) надає «загальнодійсні стандарти» процесуального регулювання арбітражу, рекомендуючи державам модернізувати національне законодавство відповідно до

нього [2]. Модельний закон охоплює всі стадії арбітражного провадження — від укладання арбітражної угоди до визнання і виконання рішення — та відображає загальний консенсус щодо кращих практик міжнародного арбітражу.

В Україні застосування міжнародного арбітражу регулюється, насамперед, Законом України «Про міжнародний комерційний арбітраж» від 24 лютого 1994 р. № 4002-XII. Цей закон визнає користність арбітражу як методу вирішення торговельних спорів і враховує положення відповідних міжнародних угод та Типового закону ЮН-СІТРАЛ. Закон встановлює, що будь-яке арбітражне рішення, незалежно від країни його винесення, за рішенням компетентного суду визнається обов’язковим та підлягає виконанню в Україні. Водночас у Законі передбачені обмежені підстави для відмови у визнанні чи виконанні — зокрема, недієздатність сторони або недійсність арбітражної угоди, порушення процедури (наприклад, неналежне повідомлення сторони про призначення арбітра), винесення рішення з питань, що виходять за межі арбітражної угоди, або ж суперечність рішення публічному порядку України [3].

Таким чином, українське законодавство імплементує стандарти Нью-Йоркської конвенції та Типового закону, забезпечуючи процедури визнання і виконання іноземних арбітражних рішень. Крім того, національними процесуальними кодексами (зокрема Господарським процесуальним кодексом) закріплено правила звернення за виконанням арбітражних рішень до судів України, що дозволяє надавати арбітражним рішенням статус судових актів у процесі їх виконання.

Відомі міжнародні арбітражні інституції мають багатий досвід вирішення спорів сторін із різних країн. Так, Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України (МКАС при ТППУ, англ. ICAC) є однією з найавторитетніших українських інституцій. Відповідно до звіту за 2024 рік, МКАС при ТППУ прийнято до провадження 453 справи та розглянуто 440 спорів.

Велика частка справ (майже 70 %) стосується контрактів, укладених у період останніх років, що свідчить про довіру бізнесу до цієї установи. На міжнародному рівні найпопулярнішими є Арбітражний суд Міжнародної торгової палати (ICC, Париж) та Лондонський міжнародний арбітражний суд (LCIA, Лондон). ICC вже понад століття є світовим лідером — з 1923 року в ньому було зареєстровано понад 29 000 арбітражних справ з учасниками з 136 юрисдикцій [4, с. 233–234].

У 2024 році ICC зареєструвала 831 нову арбітражну справу (понад 69 % з яких були транснаціональними) і мала на кінець року 1789 нерозглянутих справ. LCIA також демонструє високий рівень навантаження: у звіті 2024 року вказано, що Лондонський суд отримав 362

звернення, з яких 318 справ проводилися за Правилами LCIA. Майже 95 % цих справ мали міжнародний характер (сторони з 101 країни). Ці дані ілюструють, що ICC та LCIA залишаються «прокладкою» для вирішення найбільш складних і масштабних міжнародних комерційних спорів. Вибір тих чи інших інституцій, з одного боку, залежить від умов контракту (арбітражна застереження може передбачати конкретний суд), а з іншого — від очікувань сторін щодо процедурних правил, вартості й строків розгляду [5].

Міжнародний арбітраж має низку суттєвих переваг порівняно із зверненням до національних судів. По-перше, це нейтральність і спеціалізація: сторони можуть домовитися про нейтральну юрисдикцію та обирати арбітрів, які володіють необхідним технічним досвідом. По-друге, арбітражна процедура гнучка — сторони самі визначають мову, місце розгляду, правову основу спору та процесуальні правила, що дозволяє адаптувати розгляд до специфіки справи. По-третє, арбітраж, як правило, конфіденційний, на відміну від публічних судових засідань, що важливо для збереження комерційної таємниці. Крім того, арбітражні рішення мають остаточний характер: апеляцій до них не передбачено, що часто скорочує терміни вирішення спору. Суттєвою перевагою є і можливість забезпечення позовних вимог у різних юрисдикціях (наприклад, отримати забезпечення в одній країні на підставі провадження в іншій). Нарешті, важливим фактором є система міжнародного визнання арбітражних рішень: завдяки Нью-Йоркській конвенції майже 170 держав зобов'язалися визнавати та виконувати іноземні арбітражні рішення.

Таким чином, переможець арбітражу зазвичай має великий простір для того, щоб привести рішення в виконання у більшості країн світу, де можуть бути активи відповідача.

Одночасно міжнародний арбітраж має свої обмеження та ризики. Перш за все, це вартість процедури: вартість арбітражу (особливо за участю багатьох арбітрів та довгих процедур) може перевищувати витрати на розгляд у деяких судах. Деякі опитані представники бізнесу вказують на високі арбітражні збори та порівняно тривалі строки процедури як недоліки. Хоча інституції (зокрема ICAC) намагаються зробити свої тарифи конкурентоспроможними, висока собівартість залишається фактором.

Крім того, через остаточний характер рішень відсутня можливість істотно оскаржити його помилки — втрата сторони ризикує отримати рішення, яке вона сприймає як несправедливе, без апеляції. Інша проблема — забезпечення виконання рішення на практиці. Навіть за наявності Нью-Йоркської конвенції країна може відмовити у виконанні, якщо арбітражне рішення суперечить її публічному порядку чи основним принципам національного права. Прикладом є випадки,

коли рішення, прийняті з порушенням прав сторін чи спірні з погляду громадського інтересу, не визнаються.

Міжнародний комерційний арбітраж є ефективним механізмом вирішення транснаціональних торговельних спорів, який дає сторонам значні переваги в частині нейтральності, спеціалізованого розгляду, гнучкості процедур та можливості довготривалого виконання рішення у багатьох країнах. Йому також властива швидкість (завдяки остаточності рішень) і конфіденційність. Разом із тим існують об'єктивні труднощі: висока вартість арбітражних процедур, обмежені можливості оскарження, а також потенційні проблеми з практичним виконанням рішення. Незважаючи на це, загалом світова практика демонструє позитивну динаміку арбітражу: нові та активні інституції (ICC, LCIA, ICAC та інші) покращують регламенти та сприяють адаптації арбітражу до сучасних викликів (онлайн-проведення слухань, урахування санкційного режиму тощо). Законодавча база України, інтегрована з міжнародними конвенціями та Типовим законом ЮНСІТРАЛ, забезпечує прозоре правове поле для використання арбітражу українськими контрагентами. Отже, арбітраж продовжує залишатися пріоритетним інструментом вирішення міжнародних комерційних спорів, хоча для досягнення максимального ефекту користувачам слід враховувати як його переваги, так і обмеження.

Список використаної літератури

1. Frank D. Emerson. History of Arbitration Practice and Law. 19 Clev. St. L. Rev. 155 (1970).
2. Типовий закон від 21.06.1985. Типовий закон ЮНСІТРАЛ щодо міжнародного торговельного арбітражу. URL: https://zakononline.ua/documents/show/158707_528721
3. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України № 4002-ХІІ від 24.02.1994. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1994, № 25, ст.198
4. Киричук А. С. Правовий механізм регулювання міжнародного комерційного арбітражу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Право. Серія: «Економіка і право». 2014. Вип. 24. С. 232–237. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2014_24_34
5. ICC Dispute Resolution Statistics (2024). URL: [https://www.lcia.org/News/lcias-2024-annual-casework-report.aspx#:~:text=In %202024 %2C %20 the %20LCIA %20registered,five %20international %20users %20were %20 Kenya](https://www.lcia.org/News/lcias-2024-annual-casework-report.aspx#:~:text=In%202024%2C%20the%20LCIA%20registered,five%20international%20users%20were%20Kenya)

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент **Свида Олексій Георгійович**

Безчеснюк М. І.

Моделі надання безоплатної правничої допомоги в США та Канаді: можливості імплементації в українську адвокатуру . . . 576

Джигирей В. В.

Розвиток альтернативних способів вирішення спорів в Україні та зарубіжних країнах: окремі питання 581

Димчишин О. В.

Організація адвокатури в Сполучених Штатах Америки 585

Доній А. А.

Набуття статусу адвоката в зарубіжних країнах 589

Завальницька Д. А.

Гарантії безоплатної правничої допомоги у міжнародному гуманітарному праві 592

Зброцька Я. А.

Міжнародно-правові аспекти цифрової трансформації адвокатської діяльності 596

Касаткін В. В.

Дисциплінарна відповідальність адвоката: досвід України та ФРН 599

Косенюк В. О.

Незалежність адвокатури як критерій євроінтеграційного прогресу України 603

Кузьменко С. В.

Міжнародні стандарти захисту адвокатів від тиску та переслідування 606

Левшина Є. Є.

Порівняльний аналіз норм професійної етики адвоката в Україні, США та Європі 608

Маслякова А. В.

Особливості застосування арбітражу в міжнародному комерційному праві 611

Мідяна В. О.

Міжнародний досвід онлайн-врегулювання правових спорів та перспективи його запровадження в Україні 615